

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

17 iulie 2014*

„Spațiul de libertate, securitate și justiție — Directiva 2008/115/CE — Standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală — Articolul 16 alineatul (1) — Luare în custodie publică în scopul îndepărtării — Luare în custodie publică într-un penitenciar — Posibilitatea, în cadrul luării în custodie publică, de a caza un resortisant al unei țări terțe care și-a dat acordul împreună cu deținuți de drept comun”

În cauza C-474/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesgerichtshof (Germania), prin decizia din 11 iulie 2013, primită de Curte la 3 septembrie 2013, în procedura

Thi Ly Pham

împotriva

Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, domnul A. Tizzano, doamna R. Silva de Lapuerta și domnii T. von Danwitz, A. Borg Barthet și M. Safjan, președinți de cameră, și domnii A. Rosas, G. Arestis (raportor), J. Malenovský, D. Šváby, C. Vajda și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 8 aprilie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru doamna Pham, de M. Sack, Rechtsanwalt;
- pentru Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik, de J. von Lackum, în calitate de agent;
- pentru guvernul german, de T. Henze, în calitate de agent;
- pentru guvernul olandez, de M. de Ree, de M. Bulterman și de H. Stergiou, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

— pentru Comisia Europeană, de G. Wils și de M. Condou-Durande, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 aprilie 2014,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO L 348, p. 98).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Pham, pe de o parte, și Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik (orașul Schweinfurt, Biroul de Stare civilă și de Statistică), pe de altă parte, cu privire la legalitatea deciziei de luare în custodie publică în scopul îndepărtării a doamnei Pham.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit considerentului (17) al Directivei 2008/115:
„Resortisanții țărilor terțe luați în custodie publică ar trebui tratați în mod uman și demn, cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale și în conformitate cu dreptul intern și internațional. Fără a se aduce atingere reținerii inițiale de către autoritățile de aplicare a legii, reglementată prin legislația națională, luarea în custodie publică ar trebui să se efectueze, în general, în centre specializate de cazare.”
- 4 Articolul 1 din directiva menționată, intitulat „Obiectul”, prevede:
„Prezenta directivă stabilește standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, în conformitate cu drepturile fundamentale ca principii generale ale dreptului comunitar, precum și cu dreptul internațional, inclusiv obligațiile în materie de protecție a refugiaților și de drepturi ale omului.”
- 5 Articolul 15 din aceeași directivă, intitulat „Luarea în custodie publică”, prevede:
„(1) Cu excepția cazului în care se pot aplica în mod eficient alte măsuri suficiente, dar mai puțin coercitive într-un caz concret, statele membre pot ține în custodie publică un resortisant al unei țări terțe care face obiectul unor proceduri de returnare doar în vederea pregătirii procesului de returnare și/sau în vederea desfășurării procesului de îndepărtare, în special în cazul în care:
 - (a) există riscul de sustragere sau
 - (b) resortisantul în cauză al unei țări terțe evită sau împiedică pregătirea returnării sau procesul de îndepărtare.

Orice măsură de luare în custodie publică este pentru o perioadă cât mai scurtă cu putință și se menține numai pe durata desfășurării și executării, în mod adecvat, a dispozițiilor de îndepărtare.

[...]

(5) Luarea în custodie publică se menține pe toată durata în care se îndeplinesc condițiile stabilite la alineatul (1) și în măsura în care este necesar pentru a asigura punerea în aplicare cu succes a măsurii de îndepărtare. Fiecare stat membru stabilește o perioadă limitată de custodie publică, care nu poate depăși șase luni.

(6) Statele membre nu pot extinde perioada menționată la alineatul (5) decât cu o perioadă limitată de timp, care să nu depășească o perioadă suplimentară de 12 luni, în conformitate cu legislația lor națională, în cazurile în care, în pofida tuturor eforturilor rezonabile depuse de către acestea, este probabil ca operațiunea de îndepărtare să dureze mai mult, datorită:

(a) lipsei de cooperare a resortisantului în cauză al unei țări terțe sau

(b) întârzierilor în obținerea documentației necesare din partea țărilor terțe.”

- 6 Articolul 16 din Directiva 2008/115, intitulat „Condițiile de luare în custodie publică”, prevede la alineatul (1):

„Luarea în custodie publică se efectuează, în general, în centre specializate de cazare. Dacă un stat membru nu poate oferi cazare într-un centru specializat de cazare și trebuie să recurgă la cazarea în cadrul unui penitenciar, resortisanții țărilor terțe luați în custodie publică sunt separați de deținuții obișnuiți [a se citi «deținuții de drept comun»].”

Dreptul german

- 7 Articolul 62a alineatul (1) din Legea privind șederea, exercitarea unei activități profesionale și integrarea străinilor pe teritoriul federal (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet) din 30 iulie 2004 (BGBl. 2004 I, p. 1950), cu modificările ulterioare (BGBl. 2011 I, p. 2258, denumită în continuare „AufenthG”), care transpune articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2008/115, prevede:

„Luarea în custodie publică în scopul îndepărtării se efectuează de regulă în centre specializate de cazare. În cazul în care un land nu dispune de un centru specializat de cazare, luarea în custodie publică se poate efectua în penitenciare din landul respectiv; într-o astfel de situație, persoanele luate în custodie publică aflate în așteptarea îndepărtării trebuie să fie separate de ceilalți deținuți. [...]”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 8 Doamna Pham, care este resortisant vietnamez, a intrat în Germania fără documente de identitate și fără permis de ședere. La 29 martie 2012, împotriva acesteia s-a luat măsura luării în custodie publică în scopul îndepărtării până la 28 iunie 2012. Printr-o declarație scrisă din 30 martie 2012, doamna Pham a consimțit să fie cazată într-un penitenciar împreună cu deținuți de drept comun, întrucât dorea să ia contact cu compatrioți care se aflau în penitenciarul respectiv.
- 9 Prin ordonanța din 25 iunie 2012, Amtsgericht Nürnberg a prelungit luarea în custodie publică a doamnei Pham în scopul îndepărtării până la 10 iulie 2012. Contestația formulată de aceasta din urmă împotriva ordonanței respective a fost respinsă prin ordonanța Landgericht Nürnberg din 5 iulie 2012. După ce a fost returnată în mod efectiv în Vietnam la 10 iulie 2012, prin intermediul căii de atac formulate în fața Bundesgerichtshof, doamna Pham a solicitat să se constate că i-au fost încălcate drepturile prin ordonanțele menționate referitoare la prelungirea luării în custodie publică în penitenciarul respectiv.

- 10 Potrivit Bundesgerichtshof, în ceea ce privește ingerința într-un drept fundamental deosebit de important, căile de atac împotriva unei măsuri privative de libertate rămân în continuare admisibile și după executarea unei astfel de măsuri, întrucât persoana în cauză are un interes demn de a fi protejat de a se constata, chiar și după executarea măsurii privative de libertate, faptul că aceasta a fost luată în mod nelegal.
- 11 Această instanță arată că, în principiu, în cadrul luării în custodie publică, cazarea într-un penitenciar a unui resortisant al unei țări terțe care face obiectul unor proceduri de returnare împreună cu deținuții de drept comun contravine articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2008/115, precum și articolului 62a din AufenthG, care transpune în dreptul național dispoziția respectivă. Această măsură de luare în custodie publică ar fi însă licită dacă articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2008/115 ar fi interpretat în sensul că statele membre dispun de o anumită marjă de apreciere în privința aplicării acestei dispoziții, care le oferă posibilitatea de a ține seama de consimțământul resortisantului în cauză cu privire la cazarea sa împreună cu deținuții respectivi.
- 12 Bundesgerichtshof remarcă, pe de o parte, că există un risc eventual de eludare a obligației de separare atunci când, de exemplu, autoritățile în cauză cer în mod regulat resortisanților țărilor terțe vizați de Directiva 2008/115 să semneze declarații de consimțământ preredactate sau îi constrâng să își dea consimțământul cu privire la luarea în custodie publică într-un penitenciar împreună cu deținuți de drept comun. Pe de altă parte, această instanță arată că obligația de separare vizează exclusiv îmbunătățirea situației resortisanților țărilor terțe și că aceștia ar trebui să poată renunța la separare atunci când, după aducerea la cunoștință a dreptului lor de a fi cazați separat, doresc să fie cazați în comun cu deținuți sau consimt în mod expres la aceasta, de exemplu, precum în speță, în cazul în care au posibilitatea de a lua contact cu compatrioții sau cu persoane de aceeași vârstă. În această privință, potrivit dreptului german, în cazul măsurii de siguranță a internării, în care se prevede cazarea separată a persoanelor interesate, jurisprudența Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală) ar ține seama de consimțământul unei astfel de persoane cu privire la cazarea sa împreună cu alți deținuți.
- 13 În aceste condiții, Bundesgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Este compatibilă cu articolul 16 alineatul (1) din [D]irectiv[a] [2008/115] cazarea unei persoane luate în custodie publică în scopul îndepărtării împreună cu deținuți [de drept comun], în cazul în care respectiva persoană este de acord cu această cazare în comun?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 14 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 16 alineatul (1) a doua teză din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că permite unui stat membru să cazeze un resortisant al unei țări terțe luat în custodie publică în scopul îndepărtării într-un penitenciar împreună cu deținuți de drept comun în cazul în care respectivul resortisant este de acord cu această modalitate de cazare.
- 15 Trebuie arătat, cu titlu introductiv, că din dosarul transmis Curții de către instanța de trimitere reiese că doamna Pham a fost luată în custodie publică într-un penitenciar în temeiul articolului 62a alineatul (1) din AufenthG.
- 16 Or, din cuprinsul punctelor 28-31 din Hotărârea Bero și Bouzalmate (C-473/13 și C-514/13, EU:C:2014:2095) rezultă că motivul legat de lipsa unui centru specializat de cazare într-un land al Republicii Federale Germania nu poate să justifice prin el însuși aplicarea celei de a doua teze a articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2008/115.

- 17 În ceea ce privește interpretarea acestei dispoziții în cadrul cauzei principale, din modul său de redactare reiese că aceasta impune o obligație necondiționată de separare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală de deținuții de drept comun atunci când un stat membru nu poate caza acești resortisanți în centre specializate de cazare.
- 18 În această privință, guvernul german, susținut de guvernul olandez, arată că, dat fiind că obiectivul acestei obligații de separare este acela de a proteja interesul și bunăstarea resortisantului unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală, acesta din urmă ar fi în măsură să renunțe la dreptul corelativ, de exemplu, într-o situație precum cea din cauza principală, în care persoana interesată ar dori să rămână în contact cu compatrioții săi.
- 19 Trebuie să se constate că obligația de separare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală de deținuții de drept comun nu este însoțită de nicio excepție și constituie o garanție a respectării drepturilor recunoscute în mod expres de legiuitorul Uniunii pentru respectivii resortisanți în cadrul condițiilor de luare în custodie publică în scopul îndepărtării în penitenciare.
- 20 Astfel, Curtea a statuat deja că Directiva 2008/115 urmărește instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și de returnare, bazată pe standarde comune, pentru ca persoanele în cauză să fie returnate într-o manieră umană și cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale și a demnității lor (Hotărârea El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, punctul 31, și Hotărârea Arslan, C-534/11, EU:C:2013:343, punctul 42).
- 21 În această privință, obligația de separare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală de deținuții de drept comun prevăzută la articolul 16 alineatul (1) a doua teză din această directivă reprezintă mai mult decât o simplă modalitate specifică de punere în executare a unei măsuri de cazare în penitenciar a resortisanților țărilor terțe luați în custodie publică, constituind o condiție de fond a respectivei măsuri de cazare fără de care, în principiu, aceasta nu ar fi conformă cu directiva menționată.
- 22 În acest context, un stat membru nu poate să țină seama de voința resortisantului unei țări terțe vizat.
- 23 În consecință, din considerațiile care precedă reiese că trebuie să se răspundă la întrebarea preliminară adresată că articolul 16 alineatul (1) a doua teză din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că nu permite unui stat membru să cazeze un resortisant al unei țări terțe luat în custodie publică în scopul îndepărtării într-un penitenciar împreună cu deținuți de drept comun, nici chiar în cazul în care respectivul resortisant este de acord cu această modalitate de cazare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 24 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 16 alineatul (1) a doua teză din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală trebuie interpretat în sensul că nu permite unui stat membru să cazeze un resortisant al unei țări terțe luat în custodie publică în scopul îndepărtării într-un penitenciar împreună cu deținuți de drept comun, nici chiar în cazul în care respectivul resortisant este de acord cu această modalitate de cazare.

Semnături